

VISIE EN STRATEGIE

Circulaire Economie 2025-2030

Gemeente Dijk en Waard | Duurzaamheid en Leefomgeving

Maart 2025

Dit beleidsdocument beschrijft de visie van gemeente Dijk en Waard op een Circulaire Economie en de strategie om deze visie in praktijk te brengen.

Positionering beleid

Domein Ruimte		
Beleidssterrein		Product en dienst
Duurzaamheid en Leefomgeving		Circulaire Economie
Economie en Ondernemen		
Mobiliteit		
Onderwijs-huisvesting		
Ruimtelijke Ordening		
Wonen		
Stedenbouw en Landschap		

Documentbeheer

Versie	04
Status	Definitief concept
Steller	Anne Elsen, Egbert van Vulpen, Daphne van den Boogaard.
Datum	25 maart 2025
Zaaknummer	..

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	4
1. AANLEIDING, DOEL EN PROCES VISIE- EN STRATEGIEONTWIKKELING	9
1.1 Motie Dijk en Waard Circulair in 2050	9
1.2 Coalitieakkoord 2023-2026 en collegeprogramma	10
1.3 Welke circulaire stappen zijn al door gemeente gezet?	11
1.4 Gerelateerd beleid gemeente Dijk en Waard	11
1.5 Doel en proces van visie- en strategieontwikkeling	11
Doel visie- en strategieontwikkeling	11
Proces visie- en strategieontwikkeling	12
Vervolgstappen	12
2. BETEKENIS VAN EN STRATEGIEËN VOOR EEN CIRCULAIRE ECONOMIE	12
2.1 Wat is een Circulaire Economie en waarom is het belangrijk?	12
Wat is een Circulaire Economie?	12
De urgentie van een Circulaire Economie	13
Wat levert een Circulaire Economie op?	13
Wat zijn de risico's van het doorgaan met de 'nemen-gebruiken-wegdoen' economie?	15
2.2 Strategieën om te komen tot een Circulaire Economie	16
Een ladder voor circulariteit	16
Een prijs voor milieukosten	17
2.3 De rol van gemeenten in de transitie naar een Circulaire Economie	18
3. DE GEMEENTELIJKE VISIE OP EEN CIRCULAIRE ECONOMIE	19
3.1 Algemeen	19
3.2 Richtinggevend doel	20
3.3 De actielijnen	20
4. STRATEGIE CIRCULAIRE ECONOMIE GEMEENTE DIJK EN WAARD	22
Uitgangspunten van gemeente Dijk en Waard	22
De vijf actielijnen met doelen en aanpak	22
4.1 Actielijn 1: OPENBARE RUIMTE EN INFRASTRUCTUUR	23
4.2 Actielijn 2: BOUW EN GEBIEDSONTWIKKELING	26
4.3 Actielijn 3: KANTOORFACILITEITEN EN DIENSTEN	28
4.4 Actielijn 4: CONSUMPTIEGOEDEREN EN GRONDSTOFFENBEHEER	29
4.5 Actielijn 5: BEDRIJVEN EN WERKGEBIEDEN	30
4.6 Randvoorwaarden	33
A. Duurzaam opdracht geven en inkopen	33
B. Verkennen mogelijkheden juridisch en financieel instrumentarium	34
C. Monitoring	35
5. UITVOERINGSPARAGRAAF	36
BIJLAGE 1 - Europees -, landelijk - en regionaal Circulaire Economie beleid	38
BIJLAGE 2 - Vier ketens met hoge milieu-impact	41

SAMENVATTING

Dit document beschrijft de visie en strategie van gemeente Dijk en Waard voor een Circulaire Economie in de periode 2025-2030. Het doel is om als gemeente bij te dragen aan een duurzame toekomst, door circulariteit in alle werkdomeinen van de gemeentelijke organisatie te verankeren.

Aanleiding en doel

De aanleiding voor dit beleid komt voort uit een motie van de gemeenteraad in 2022, waarin werd uitgesproken dat een Circulaire Economie essentieel is voor een economisch toekomstbestendige gemeente. De motie benadrukt de positieve maatschappelijke effecten van een Circulaire Economie. Dit wordt ondersteund door het college dat streeft naar een CO₂-neutrale, klimaat robuuste, circulaire en biodiverse gemeente en dat zelf het goede voorbeeld wil geven door o.a. duurzaam inkopen de norm te maken binnen de gemeentelijke organisatie.

Waar staan de gemeente begin 2025?

Hoewel er op dit moment nog geen structureel beleid is, zet de gemeente al een aantal serieuze stappen richting een circulaire manier van werken. Voorbeelden zijn hergebruik van materialen bij herinrichtingsprojecten in de openbare ruimte en het circulair laten slopen van vastgoed.

Wat is een Circulaire Economie?

In een Circulaire Economie is er nauwelijks afval en vervuiling en worden producten en grondstoffen steeds opnieuw gebruikt. Het doel is om de waarde van producten en materialen te behouden door bijvoorbeeld reparatie en hergebruik. Dit staat in contrast met de lineaire economie, waar producten na gebruik worden weggegooid, waarna nieuwe, primaire grondstoffen worden gebruikt voor nieuwe producten.

Urgentie en voordelen

De urgentie van een Circulaire Economie is groot vanwege de overconsumptie van grondstoffen, wat leidt tot milieuproblemen zoals klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. We zijn bovendien volledig afhankelijk van een paar landen buiten Europa voor onze grondstoffen. Voordelen van een Circulaire Economie zijn o.a. terugdringen van de CO₂-uitstoot; toename leveringszekerheid van grondstoffen; lokale werkgelegenheid en een schone, gezonde leefomgeving.

Strategieën voor een Circulaire Economie

De zogenaamde R-ladder geeft een hiërarchie aan in strategieën om grondstoffen en energiegebruik te verminderen. Strategieën hoger op de ladder, zoals het verminderen van gebruik, besparen meer grondstoffen dan lager op de ladder zoals bijvoorbeeld recycling. Ook het meewegen van maatschappelijke kosten van bijvoorbeeld CO₂-uitstoot bij (beleids)afwegingen is een strategie om te sturen op circulariteit. De gemeente zet beide strategieën in.

Rol van gemeenten

De inzet van zowel markt, overheid als samenleving is nodig voor de transitie naar een Circulaire Economie. Gemeenten hebben een belangrijke leidende rol en voorbeeldfunctie in deze transitie. Ze kunnen innovaties stimuleren en randvoorwaarden scheppen door circulaire principes toe te passen en anderen te stimuleren, of eventueel zelfs te dwingen, dit ook te doen.

Gemeentelijke visie

Gemeente Dijk en Waard ziet een Circulaire Economie als het fundament voor een economisch toekomstbestendige gemeente. Dit betekent bewuster omgaan met energie en grondstoffen door prioriteit te geven aan acties die bijdragen aan CO₂-reductie en het verminderen van (primair) grondstoffengebruik.

Richtinggevende doelen

De landelijke doelen voor 2030 zijn 50% minder gebruik van primaire grondstoffen en 55% reductie van CO₂-emissies. Het beleid is gericht op een 100% Circulaire Economie in 2050. De milieueffecten van grondstoffengebruik vallen dan binnen de 'planetaire' grenzen. De gemeente wil bijdragen aan deze landelijke richtinggevende doelstellingen en zet in op het verminderen van CO₂-uitstoot en (primair) grondstoffengebruik.

De gemeentelijke strategie: vijf actielijnen

De vijf actielijnen zijn gekozen op basis van de mate waarin de gemeente zelf, binnen haar eigen werkdomeinen, impact kan maken op het verminderen van grondstoffen en energiegebruik.

Actielijn 1 | OPENBARE RUIMTE EN INFRASTRUCTUUR

De gemeente streeft naar 50% minder gebruik van primaire grondstoffen bij de inrichting en onderhoud van de openbare ruimte in 2030. Dit wordt bereikt door een circulaire werkwijze en richtlijnen te ontwikkelen en deze toe te passen in alle projecten in de openbare ruimte.

Actielijn 2 | BOUW EN GEBIEDSONTWIKKELING

De gemeente streeft naar 50% minder gebruik van primaire grondstoffen bij bouwprojecten in 2030. Dit wordt bereikt door circulaire principes toe te passen bij alle bouw-, renovatie- en onderhoudsprojecten, in ieder geval bij die projecten waar de gemeente opdrachtgever is.

Actielijn 3 | KANTOORFACILITEITEN EN DIENSTEN

De gemeente streeft naar 50% minder gebruik van primaire grondstoffen voor haar eigen kantoorfaciliteiten en diensten in 2030. Op natuurlijke momenten zullen kantoorfaciliteiten en diensten stapsgewijs circulair worden ingekocht. Uiteindelijk zal in 2030 circulair opdrachtgeven en inkopen de norm zijn.

Actielijn 4 | CONSUMPTIEGOEDEREN en GRONDSTOFFENBEHEER

De gemeente stimuleert inwoners en bedrijven om afvalstromen te verminderen en hoogwaardig hergebruik van producten- en materialen/grondstoffen te realiseren. Inwoners worden gestimuleerd en gefaciliteerd om producten te delen, repareren en hergebruiken. Waar mogelijk levert de gemeente een bijdrage aan het bevorderen van het sluiten van ketens van bedrijfsmatige materiaalstromen.

Actielijn 5 | BEDRIJVEN EN WERKGEBIEDEN

De gemeente ondersteunt zoveel mogelijk bedrijven in hun transitie naar een Circulaire Economie door o.a. kennisdeling, netwerkvorming en het zichtbaar maken van koplopers. De gemeente draagt, samen met de regio, bij aan het creëren van ruimte voor circulaire bedrijven en - activiteiten en stimuleert circulaire initiatieven op bedrijventerreinen.

Randvoorwaarden

Er zijn drie randvoorwaarden die van invloed zijn op de mate waarin de gemeente met de vijf actielijnen zal bijdragen aan het versnellen van de transitie naar een Circulaire Economie:

- A. Duurzaam opdrachtgeven en inkopen; het sturen op het meenemen van circulaire principes in alle opdrachten en inkoopprocessen van de gemeente.
- B. Inzet van juridische en financiële gemeentelijke instrumenten die dwingend(er) zijn, naast de inzet van vrijwillige en vrijblijvende maatregelen.
- C. Monitoren van de voortgang zodat (bij)gestuurd kan worden op het halen van de doelen.

Uitvoeringsparagraaf

Er zijn verschillende scenario's mogelijk voor de uitvoering van de strategie:

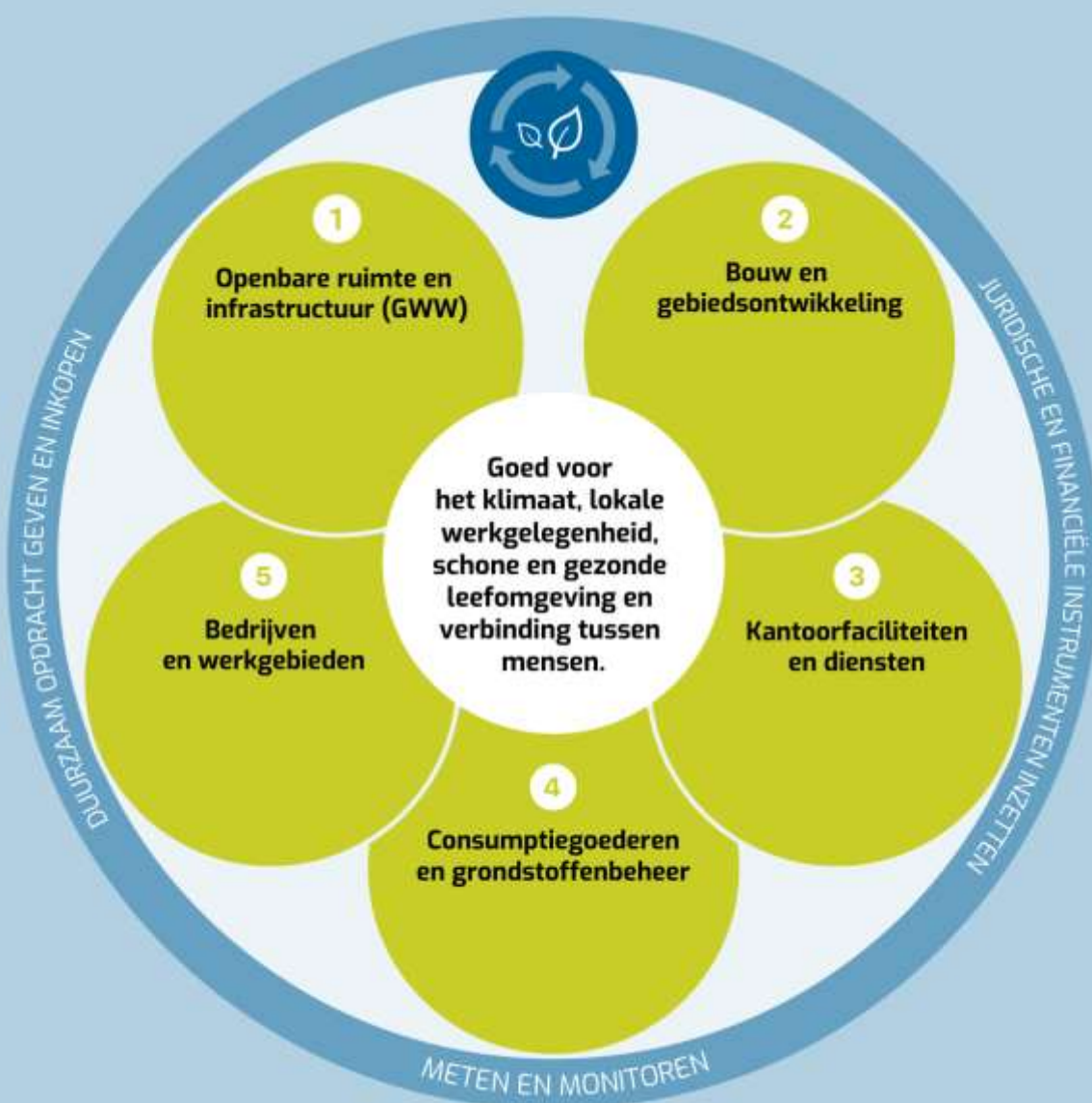
- Scenario Goud
Dit scenario zet in op uitvoering van alle actielijnen en randvoorwaarden.
- Scenario Zilver
Deze optie richt zich op de actielijnen en randvoorwaarden waar de gemeente zelf het meeste impact kan maken: het structureel sturen op circulair opdracht geven en inkopen bij de bouw van infrastructuur en gebouwen. Met aanvullend de mogelijkheid van het Zilver plus scenario: het verkennen en benutten van de inzet van juridische en financiële instrumenten.
- Scenario Brons
Hierbij wordt door directie en bestuur incidenteel ingezet op circulair opdracht geven en inkopen bij de bouw van infrastructuur en gebouwen en ad hoc ruimte voor innovatie vrijgemaakt.

Actielijnen	1 Openbare ruimte	2 Bouw en gebieds- ontwikkeling	3 Kantoor- faciliteiten en diensten	4 Consumptie- goederen en grondstoffen- beheer	5 Bedrijven en werkgebieden
Doel 2030	50% Minder gebruik primaire grondstoffen.			Gemeente stimuleert inwoners en bedrijven afvalstromen te verminderen en hergebruik te realiseren.	Gemeente ondersteunt zoveel mogelijk bedrijven in de transitie naar een circulaire economie.
Subdoel	Alle bouwprojecten worden conform circulaire werkwijze en richtlijnen toegepast.		Circulair opdracht geven en inkopen is de norm.		
Strategie	Circulaire werkwijze en richtlijnen (ontwikkelen en) toepassen in alle bouwprojecten, i.i.g. daar waar gemeente opdrachtgever is.		Stapsgewijs in alle opdrachten en inkoopprocessen circulaire principes toepassen.	- Stimuleren en faciliteren van inwoners om grondstoffen kringloop te sluiten. - Stimuleren ontwikkeling circulair ambachtsnetwerk - Bevorderen van het sluiten van ketens van bedrijfsmatige materiaalstromen	- Creëren ruimte voor circulaire bedrijven en activiteiten - Stimuleren kennisdeling, netwerkvorming - Stimuleren circulaire initiatieven op bedrijven-terreinen
Randvoorwaarde 1	Duurzaam en circulair opdracht geven en inkopen.				
Randvoorwaarde 2	Inzet van juridische en financiële instrumenten.				
Randvoorwaarde 3	Monitoren van de voortgang.				

Dijk en Waard circulair:

► 50% in 2030 ► 100% in 2050

Energie & grondstoffen kringlopen sluiten en daarbij zelf het goede voorbeeld geven, samen met markt en samenleving.

1. AANLEIDING, DOEL EN PROCES VISIE- EN STRATEGIEONTWIKKELING

Een Circulaire Economie is noodzakelijk voor een duurzame toekomst van de gemeente. Een toekomst waarin zowel huidige inwoners als toekomstige generaties in hun behoeften kunnen blijven voorzien.

Gemeente Dijk en Waard heeft echter nog geen beleid ontwikkeld voor de transitie naar een Circulaire Economie. De organisatie zet al mooie stappen, maar deze zijn nu nog afhankelijk van de intrinsieke motivatie en inzet van individuele managers of medewerkers.

Om een Circulaire Economie te realiseren is het nodig om de principes hiervan structureel uit te werken in beleid en een doorlopend uitvoeringsprogramma.

In dit beleidsdocument zet de gemeente haar visie op een Circulaire Economie uiteen. Ook beschrijft ze welke doelen de gemeente daarbij nastreeft en met welke strategie de gemeente deze doelen wil bereiken. Hieronder leest u over de aanleiding voor het opstellen van deze visie.

1.1 Motie Dijk en Waard Circulair in 2050

De gemeenteraad heeft in juli 2022 een motie aangenomen.¹ Hierin spreekt de raad uit dat gemeente Dijk en Waard Circulaire Economie als het fundament ziet voor een economisch toekomstbestendige gemeente. In diezelfde motie geeft de raad aan dat de positieve maatschappelijke effecten van een Circulaire Economie nodig zijn.

Denk bij positieve impact van een Circulaire Economie aan:

- Het terugdringen van klimaatverandering, omdat voor hergebruik van grondstoffen minder energie nodig is dan voor het gebruiken van nieuwe grondstoffen.
- Lokale werkgelegenheid in de reparatie en verwerkingssector, ook voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
- Een schone en gezonde leefomgeving (o.a. bodem, water, biodiversiteit) door o.a. gebruik van gezonde grondstoffen met een lage milieu-impact.
- Meer verbondenheid tussen mensen onderling en met hun omgeving (denk aan Repair Cafés, deelauto's).

¹ Motie 12-07-2022 Dijk en Waard Circulair in 2050

In de motie verzoekt de raad het college om:

- Een visie en strategie Circulaire Economie op te stellen met deze aandachtspunten:
 - a. Bewustwording/onderwijs
 - b. Gemeentelijk inkoopbeleid
 - c. Gebouwde omgeving en ontwikkeling
 - d. Consumptiegoederen
 - e. Samenwerken tussen samenleving (o.a. inwoners, scholen), markt en overheid
 - f. Verdienmodellen
 - g. Meten is weten
 - h. Goed voorbeeld doet volgen
- Na vaststelling van de visie en strategie beleid te ontwikkelen op basis van deze visie, inclusief een uitvoeringsprogramma

1.2 Coalitieakkoord 2023-2026 en collegeprogramma

Het belang van het ontwikkelen van een visie en strategie op een Circulaire Economie wordt door het college ondersteund. Het college geeft haar collegeprogramma (in programma 7) aan een CO₂-neutrale, klimaat robuuste, circulaire en biodiverse gemeente te willen zijn en daarmee bij te dragen aan de landelijk afgesproken klimaatdoelstellingen.²

Het college heeft in haar coalitieakkoord 2023-2026 opgenomen om:

Allereerst naar de gemeentelijke organisatie te kijken en waar zij zelf de meeste impact kan maken. Dit kan door circulariteit toe te passen bij o.a.:

- beheer openbare ruimte
- (afval- en) grondstoffenbeheer
- beheer eigen vastgoed
- duurzaam inkopen (circulariteit naast o.a. duurzaam energiegebruik als norm)

Daarbij vindt het college het belangrijk aan te haken bij regionale ontwikkelingen en beste praktijken. Ook wil het college waar mogelijk samenwerken met de provincie en de regio Alkmaar, wanneer dit tot betere en snellere resultaten leidt. Door ruimte te bieden aan en het stimuleren van initiatieven uit de samenleving, wil het college bovendien de maatschappelijke beweging naar een Circulaire Economie ondersteunen en versterken.

² Tussenbericht College t.a.v. moties 'Duidelijk beleid voor kringloopwinkels en circulaire ambachtscentra' en 'Dijk en Waard circulair in 2050', d.d. 4 april 2023.

1.3 Welke circulaire stappen zijn al door gemeente gezet?

Op dit moment is er nog geen structureel beleid op het gebied van een Circulaire Economie. Toch zet de gemeente al serieuze stappen naar een circulaire manier van werken.

Voorbeelden van circulaire projecten/activiteiten geïnitieerd door de gemeente zijn:

- Het hergebruik van materialen in verschillende herinrichtingsprojecten, zowel voor de inrichting als het beheer van de openbare ruimte.
- Het toepassen van circulair slopen in verschillende projecten, zoals de Mariaschool in Noord-Scharwoude.
- Het stallen van herbruikbare materialen in een depot, zoals bij de Circulaire Hub Diepsmeerweg.
- Het upcyclen van groen maaisel afkomstig uit watergangen tot een hoogwaardige grondverbeteraar, zoals op bedrijventerrein Breekland.
- Het testen met een proefvak asfalt, waarbij de top laag een langere levensduur en lagere productietemperatuur heeft, zoals op een deel van de Zuidtangent.
- Evenementen zoals Groen Doen, de week van de Circulaire Economie en de (voedsel) Verspillingsvrije Week; gericht op inwoners, compleet met handelingsperspectieven.
- De gemeente heeft de [Circulaire Deal Secundaire Bouwmaterialen Noord-Holland Noord - Provincie Noord-Holland](#) ondertekend.

1.4 Gerelateerd beleid gemeente Dijk en Waard

Circulaire Economie is een nieuw beleidsveld voor gemeente Dijk en Waard.

Nieuw beleid (na vaststelling)	Oud beleid (na intrekking)
Visie en Strategie Circulaire Economie	Niet van toepassing

Hieronder volgt een overzicht van bestaand beleid van gemeente Dijk en Waard dat is gerelateerd aan het beleidsveld Circulaire Economie:

- Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2022-2026
- Uitvoeringsprogramma Dijk en Waard CO₂ neutraal 2023-2026
- Grondstoffen beleidsplan 2024-2027
- Integraal beleidsplan Openbare Ruimte 2024-2033
- Circulaire deal secundaire bouwmaterialen NHN 2024 t/m 2025

1.5 Doel en proces van visie- en strategieontwikkeling

Doel visie- en strategieontwikkeling

Om serieus toe te werken naar de doelen (zie hiervoor 3.2. en 4) voor een Circulaire Economie heeft de gemeente structureel beleid nodig.

Deze Visie en Strategie Circulaire Economie legt de basis voor de richting en aanpak van gemeente Dijk en Waard in de transitie naar een Circulaire Economie. Op basis van dit beleid kan de gemeente samen met markt en samenleving stapsgewijs toewerken naar het vermindering van het gebruik van primaire grondstoffen.

Proces visie- en strategieontwikkeling

Om tot een intern gedragen visie en strategie te komen, is vanaf het begin samen opgetrokken. Een dwarsdoorsnede van medewerkers en management van relevante afdelingen en teams heeft meegewerkt aan de ontwikkeling van deze visie en strategie Circulaire Economie. Het resultaat is een intern gedragen beleidsdocument, waarbij de basis is gelegd van een intern netwerk voor de uitvoering.

Foto: eerste werkatelier visieontwikkeling Circulaire Economie 03-09-'24

Vervolgstappen

Nu duidelijk is waar de gemeente voor gaat en wat zij wil bereiken, is de volgende stap het opstellen van een uitvoeringsplan Circulaire Economie. Bij de uitwerking van de strategie in een uitvoeringsplan en/of bij de uitvoering zelf, zal met externe stakeholders (markt, inwoners en maatschappelijke organisaties) worden samengewerkt.

2. BETEKENIS VAN EN STRATEGIEËN VOOR EEN CIRCULAIRE ECONOMIE

Hieronder volgt een toelichting op:

- De betekenis en het belang van een Circulaire Economie
- Strategieën om te komen tot een Circulaire Economie
- De rol van gemeenten in de transitie naar een Circulaire Economie

2.1 Wat is een Circulaire Economie en waarom is het belangrijk?

Wat is een Circulaire Economie?

In een Circulaire Economie is er nauwelijks afval (en vervuiling) en worden producten en grondstoffen steeds opnieuw gebruikt. Dit in tegenstelling tot een lineaire economie, waarbij grondstoffen worden gewonnen om er vervolgens producten van te maken die na gebruik als afval worden verbrand of gestort. In een Circulaire Economie gaat het juist om het behoud van grondstoffen door behoud van de waarde van producten en afgedankte productonderdelen, en materialen.

In een Circulaire Economie zijn we dus minder afhankelijk van het winnen van nieuwe grondstoffen. In plaats daarvan worden producten en materialen die we al hebben, steeds opnieuw gebruikt. Als een product kapot is, wordt dit gerepareerd. En als dat niet meer kan, dan worden er nieuwe producten van gemaakt. Kunnen we er écht niets meer mee? Dan verlaat de grondstof de economie als afval. Maar dat moeten we zoveel mogelijk zien te voorkomen.³

Een Circulaire Economie:

1. Is ontworpen voor het herstel en de regeneratie van natuurlijke systemen.
2. Beoogt producten, componenten en materialen op ieder moment op hun maximale nut en waarde te houden.
3. Maakt onderscheid tussen technische (niet biologisch afbreekbare) en biologische cycli (van organische grondstoffen).⁴

De urgentie van een Circulaire Economie

Wereldwijd is het gebruik van voedsel en natuurlijke hulpbronnen zodanig dat we de aarde 1,75 keer nodig hebben om aan deze behoefte te voldoen. In Nederland gebruiken we zelfs ruim drie keer de capaciteit van de aarde⁵. We staan dan ook voor grote duurzaamheidsopgaven: de aarde warmt op, natuurgebieden gaan hard achteruit en de biodiversiteit is nog maar 15% van de oorspronkelijke situatie⁶. Ook de leefomgeving van mensen overal ter wereld staat onder druk.

Dit is grotendeels het gevolg van de hoeveelheid grondstoffen die we gebruiken voor producten, energie en voeding. Het wereldwijde gebruik van grondstoffen veroorzaakt 90% van het mondiale biodiversiteitsverlies, 90% van de waterschaarste en 50% van de broeikasgasemissies (zoals CO₂ en stikstof).⁷ Hiermee overschrijden we als mensheid stelselmatig de grenzen van wat de aarde aankan.

We creëren met onze overconsumptie en verspilling te veel afval en we verontreinigen steeds meer onze lucht, bodem en water. Intussen neemt de ongelijkheid toe en zijn jonge generaties ongerust over de financiële en ecologische uitdagingen die op hen afkomen.

Wat levert een Circulaire Economie op?

Gemeentegrenzen-overstijgend zijn de positieve effecten van een Circulaire Economie: efficiënter en langer gebruik maken van grondstoffen vermindert het energiegebruik, uitstoot van broeikasgassen, vervuilende stoffen en afval gerelateerd aan de winning, productie en verwerking van grondstoffen. Zo is bij de productie van ijzer en staal, driekwart minder energie nodig bij gebruik van secundaire grondstoffen in vergelijking met primaire grondstoffen.

³ Het Groene Brein: [Circulaire Economie: een definitie en uitleg van het concept](#)

⁴ [How to Build a Circular Economy | Ellen MacArthur Foundation](#)

⁵ [Earth Overshoot Day - Global Footprint Network](#)

⁶ Biodiversiteitsverlies in Nederland, Europa en de wereld, 1700-2010 | Compendium voor de Leefomgeving (clo.nl)

⁷ Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030

Aanpak klimaatcrisis

De inspanningen om de klimaatcrisis aan te pakken zijn tot nu toe vooral gericht op een overgang naar hernieuwbare energie, aangevuld met energie-efficiëntie. Hoewel deze maatregelen cruciaal zijn en volledig in overeenstemming met een circulaire economie, kunnen ze slechts 55% van de emissies aanpakken. De overige 45% komt van de productie van o.a. gebouwen, auto's, kleding, voedsel en andere producten die we elke dag gebruiken. Om de VN-klimaatdoelen te halen is het noodzakelijk om ook deze resterende 45% aan te pakken. Dat kunnen we doen door de manier waarop we producten ontwerpen, produceren en gebruiken, te transformeren.⁸

De transitie naar een Circulaire Economie levert de gemeente lokaal o.a. het volgende op:

- Behoud van voldoende grondstoffen waardoor de leveringszekerheid van grondstoffen toeneemt, bijvoorbeeld voor duurzame energietechnologieën.
- Door eindige grondstoffen (o.a. koper en lithium voor batterijen) terug te winnen en opnieuw te gebruiken, wordt de afhankelijkheid van andere landen voor de levering van primaire grondstoffen kleiner.
- Het maakt bedrijven en organisaties toekomstbestendiger. Circulaire bedrijven hebben een concurrentievoordeel doordat ze minder gevoelig zijn voor prijsstijgingen en toeleverings-problemen van schaarse grondstoffen en ze aan de (toenemende) milieuregelgeving voldoen.
- Lokale werkgelegenheid in de reparatie en verwerkingssector, ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- Veilige, schone en gezonde leefomgeving (o.a. bodem, veilig en voldoende water, biodiversiteit).
- De circulaire economie creëert sociale waarde omdat zij betekenisvolle banen creëert, vertrouwen verhoogt, en de verbinding tussen mensen onderling en met hun omgeving versterkt. Denk aan Repair Cafés en deelinitiatieven met bijvoorbeeld auto's of gereedschap. Een circulaire manier van leven en werken kan de tevredenheid van mensen met het sociale leven doen stijgen.⁹

⁸ [‘Completing the Picture: How the Circular Economy Tackles Climate Change’](#) (Ellen MacArthur Foundation).

⁹ [De mens als sleutel tot de circulaire economie](#)

Wat zijn de risico's van het doorgaan met de 'nemen-gebruiken-wegdoen' economie?

De onzekerheid over de beschikbaarheid van zgn. kritieke grondstoffen¹⁰ zal toenemen

De vraag naar zogenaamde kritieke grondstoffen groeit hard. Kritieke grondstoffen zijn natuurlijke metalen en mineralen die belangrijk zijn voor onze economie en maatschappij, maar waarvan we niet zeker weten of ze ook in de toekomst voldoende beschikbaar zijn.

De makkelijk winbare voorraad van veel primaire grondstoffen (zoals lithium en kobalt voor bijvoorbeeld batterijen) raken nog deze eeuw op. Dat komt voornamelijk door de energietransitie, maar ook omdat onze gezondheidszorg, defensie en het Nederlandse bedrijfsleven afhankelijk zijn van deze grondstoffen. Ook in de toekomst neemt de vraag steeds verder toe. Bijvoorbeeld voor de productie van windmolens, zonnepanelen en elektrische apparaten.

Nederland wordt kwetsbaarder voor machtsmisbruik van landen waar we afhankelijk van zijn

Het winnen van kritieke grondstoffen gebeurt nu voornamelijk in een beperkt aantal landen. Zo heeft China veel mijnen voor zeldzame aardmetalen, komt vrijwel alle kobalt uit de Democratische Republiek Congo en komt het grootste deel van alle lithium uit Australië en Chili. Veel van deze gewonnen grondstoffen moeten eerst industrieel worden bewerkt. Veel materialen gaan, voordat ze in Europa kunnen worden gebruikt, voor verwerking naar China. Denk bijvoorbeeld aan de raffinage van koper, nikkel, kobalt en lithium. In de Nederlandse bodem zitten niet, of nauwelijks, kritieke grondstoffen. Op een aantal plekken in Europa zijn wel grondstoffen te winnen, maar dat wordt vrijwel nog niet gedaan. In Nederland, en in de Europese Unie, zijn we sterk afhankelijk van andere landen voor onze kritieke grondstoffen. Dat maakt ons kwetsbaar. Landen kunnen hun machtspositie in de grondstofketen misbruiken om andere landen economisch onder druk te zetten.

Verdere prijsstijging van kritieke grondstoffen en vervuiling van het milieu

Van de meeste kritieke grondstoffen zitten er genoeg in de aardkorst, maar zijn er nu te weinig in omloop. Als we deze grondstoffen op grote schaal zouden blijven gebruiken moeten dus meer van die grondstoffen gewonnen worden. Dat is echter nog niet zo gemakkelijk. Het duurt gemiddeld tien tot vijftien jaar om een nieuwe mijn op te starten.

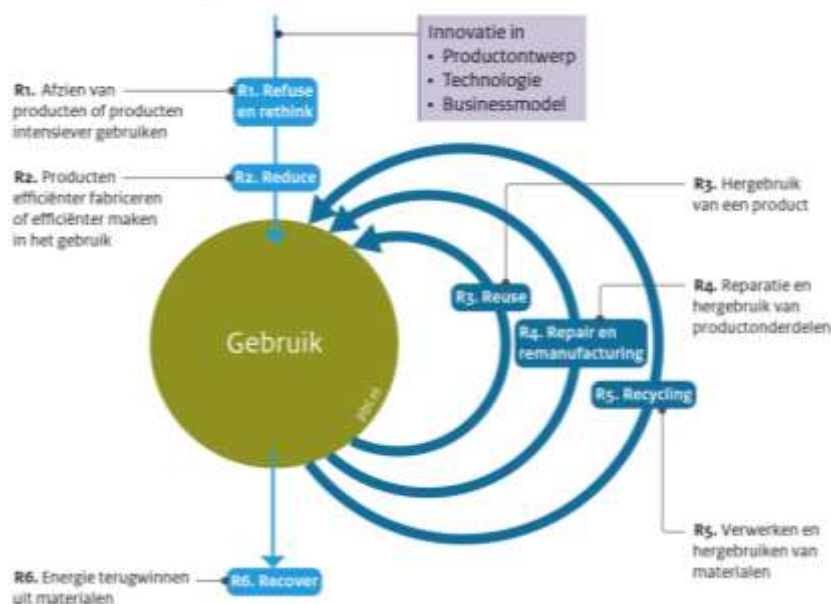
De verwachting is dan ook dat de prijs van deze schaarse grondstoffen zal stijgen. Daarnaast heeft het winnen en verwerken van deze grondstoffen vaak negatieve effecten op het milieu, klimaat en de mens, bijvoorbeeld door hoog waterverbruik, ontbossing en slechte arbeidsomstandigheden.

Gezien al deze risico's en nadelige effecten is het dan ook verstandig om circulaire strategieën toe te passen.

¹⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-buitenlandse-zaken/het-werk-van-bz-in-de-praktijk/weblogs/2023/wat-zijn-kritieke-grondstoffen-buitenlandse-zaken-in-begrijpelijke-taal>

2.2 Strategieën om te komen tot een Circulaire Economie

R-ladder met strategieën van circulariteit

Om te komen tot een Circulaire Economie is een landelijke **R-ladder** ontwikkeld. Deze toont een hiërarchie van strategieën om het gebruik van primaire grondstoffen en energie te verminderen.

Daarnaast is het meewegen van **maatschappelijke kosten van klimaatverandering** bij beleidsafwegingen en -keuzes een belangrijke manier om te sturen op circulariteit/ duurzaamheid.

Een ladder voor circulariteit

De zogenaamde R-ladder is een veelgebruikt model dat verschillende strategieën van circulariteit weergeeft. De ladder heeft 6 treden (R1 tot en met R6). Deze worden de R-strategieën genoemd:

1. **Refuse en rethink**
2. **Reduce**
3. **Reuse**
4. **Repair en remanufacturing**
5. **Recycling**
6. **Recover**

Strategieën die hoger op de ladder staan, besparen meer grondstoffen. Zo stijgt de mate van circulariteit op de ladder, waarbij R1 de hoogste trede is. Alle strategieën zijn nodig en versterken elkaar. Recycling alleen is niet voldoende. De strategie waarbij het meeste grondstoffen worden bespaard heeft de voorkeur.

In het verlengde hiervan gaat het Nationaal Programma Circulaire Economie uit van vier 'knoppen' waaraan gedraaid kan worden om ons grondstoffengebruik meer circulair te maken:

1. **Vermindering van grondstoffengebruik:**
Minder (primaire) grondstoffen gebruiken door af te zien van het produceren of kopen van producten, deze te delen of door ze efficiënter te maken ('narrow the loop').
2. **Substitutie van grondstoffen:**
Primaire grondstoffen vervangen door secundaire grondstoffen en duurzame bio-grondstoffen die zo hoogwaardig mogelijk toegepast worden, of door andere, meer algemeen beschikbare grondstoffen met een lagere milieudruk.
3. **Levensduurverlenging:**
Producten en onderdelen langer en intensiever gebruiken door hergebruik, reparatie en onderhoud. Dit vertraagt de vraag naar nieuwe grondstoffen ('slow the loop').
4. **Hoogwaardige verwerking:**
De kringloop sluiten door recycling van materialen en grondstoffen, zodat er minder afval wordt verbrand of gestort én er meer hoogwaardig aanbod van secundaire grondstoffen ontstaat ('close the loop'). In 2050 moet het verbranden van recyclebaar materiaal volledig verleden tijd zijn.

Een prijs voor milieukosten

Een lineaire economie kost ons op de lange termijn ontzettend veel meer dan we nu in prijzen doorberekenen. Denk aan schade door stormen en overstromingen, schade als gevolg van mislukte oogsten en schade aan onze gezondheid door hittegolven.

We kennen nu geen financiële waarde toe aan behoud van ons ecosysteem en rekenen geen kosten voor het aantasten van dit systeem door menselijke activiteiten. Milieuschadelijke activiteiten kunnen zo ongehinderd plaatsvinden en de kosten ervan worden vooruitgeschoven naar de toekomst.

Om een eerlijk beeld te krijgen van de (maatschappelijke) kosten van producten en productieprocessen is het belangrijk om:

- De lange termijn schadelijke effecten mee te nemen in kostenberekeningen.
- Daarbij naar de hele levenscyclus van een product (ofwel de keten) te kijken.

Door de maatschappelijke schade te vertalen naar een CO₂ –prijs (dat kan op verschillende manieren¹¹) worden investeringen met lage CO₂ -emissies goedkoper.

¹¹ <https://klimaatverbond.nl/ons-werk/CO2-beprijzing/de-praktijk/>

Een dergelijke interne CO₂ -beprijzing kan bijvoorbeeld een rol spelen bij aanbestedingen of kosten-batenanalyses. Door deze CO₂ prijs wordt klimaatverandering zwaarder meegewogen bij beleidsafwegingen en investeringsbeslissingen.

De provincie Utrecht weegt als eerste overheid in Nederland, wereldwijde maatschappelijke kosten van klimaatverandering mee in haar beleidsafwegingen en -keuzes. Met een interne rekenprijs van minimaal €875,- per ton CO₂ legt de provincie Utrecht de lat hoog en daagt ze medeoverheden en marktpartijen uit haar voorbeeld te volgen.¹²

Ook de zogenaamde Milieukostenindicator is een manier om de milieukosten in beeld te brengen. Deze indicator kan worden ingezet als hulpmiddel en sturingsinstrument bij inkooptrajecten. Zie hiervoor de toelichting op pagina 23.

2.3 De rol van gemeenten in de transitie naar een Circulaire Economie

Om een Circulaire Economie te bewerkstelligen, is de inzet van alle partijen nodig: markt, overheid en samenleving. Het beschermen van het algemene maatschappelijke belang is bij uitstek een taak van de overheid; het verleden laat zien dat het alleen aan de markt overlaten niet werkt.

Op dit moment sijpelt echter nog weinig beleid van de Rijksoverheid door naar de gemeenten. Het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) vermeldt geen heldere, concrete doelstellingen. Daarnaast is de rolverdeling binnen de uitvoering van maatregelen onduidelijk.¹³ Het is aan gemeenten om het landelijke circulaire beleid te vertalen naar concreet lokaal beleid en dat uit te voeren.

Het is als gemeente verstandig om zo snel mogelijk aan de slag te gaan met de transitie naar een Circulaire Economie om:

- Kansen die het de gemeenschap biedt optimaal te benutten (zie pagina 13).
- Risico's van de huidige lineaire economie zoveel mogelijk te voorkomen (zie pagina 14).

Gemeenten hebben dus een belangrijke leidende rol en voorbeeldfunctie: zij zijn in een positie om innovaties te stimuleren en randvoorwaarden te scheppen voor de transitie naar een circulaire en CO₂-neutrale economie. Zowel als beleidsmaker, opdrachtgever als uitvoerder spelen gemeenten een sleutelrol in de overgang naar een Circulaire Economie.

Een gemeente kan zelf circulaire principes toepassen en anderen stimuleren dat te doen door bijv. subsidies of informatie te verstrekken aan inwoners en ondernemers of, dwingender, door te beprizen d.m.v. heffingen of regels te stellen. Bovendien is de overheid als geheel een grote (inkoop)macht, die in staat is met haar inkoopbeleid grote invloed uit te oefenen op de markt.

¹² [https://www.p-plus.nl/nl/nieuws/Provincie-Utrecht-zet-CO₂-prijs-op-875-euro](https://www.p-plus.nl/nl/nieuws/Provincie-Utrecht-zet-CO2-prijs-op-875-euro)

¹³ [Circulaire Economie als fundament: wat is de rol van gemeenten?](#) | KplusV maart 2024.

3. DE GEMEENTELIJKE VISIE OP EEN CIRULAIRE ECONOMIE

3.1 Algemeen

Hieronder wordt de visie van gemeente Dijk en Waard op de transitie naar een Circulaire Economie uiteengezet zoals verwoord door raad en college en hierna verder toegelicht.

Gemeente Dijk en Waard ziet een Circulaire Economie als het fundament voor een economisch toekomstbestendige gemeente.¹⁴ Dijk en Waard draagt bij aan de landelijk afgesproken doelstellingen voor klimaatneutraliteit en een Circulaire Economie. En wil richting geven aan een CO₂ neutrale, circulaire, klimaat robuuste en biodiverse leefomgeving¹⁵ die leefbaar blijft voor deze en toekomstige generaties. Hiertoe is de omslag naar een Circulaire Economie nodig.¹⁶

Hierbij gaat het erom dat de gemeente bewuster omgaat met energie en grondstoffen door over te schakelen naar hernieuwbare energie en door grondstoffen kringlopen te sluiten. Hierdoor blijven energie en grondstoffen beschikbaar met behoud en zelfs verbetering van een veilige en schone leefomgeving.

Een Circulaire Economie is niet idealistisch, maar realistisch en noodzakelijk voor een duurzame toekomst van de gemeente. Een toekomst waarin zowel de huidige inwoners als de toekomstige generaties in hun behoeften kunnen blijven voorzien.¹⁷

Dit betekent dat gemeente Dijk en Waard, in lijn met landelijk en provinciaal beleid, prioriteit geeft aan de uitvoering van acties die bijdragen aan het verminderen van de CO₂-uitstoot en het verminderen van (primair) grondstofgebruik.

Daarbij hebben we als gemeente ook aandacht voor het verbeteren van de gezonde leefomgeving, versterken van de biodiversiteit (inclusief waterbeheer) en klimaat-adaptatie. Ook water zien we als een belangrijke grondstof.

¹⁴ Motie Raad juni 2022

¹⁵ Collegeprogramma Dijk en Waard 2022-2026

¹⁶ Het rapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change laat zien dat er wereldwijd genoeg betaalbare opties zijn om dit mogelijk te maken. Die opties komen neer op volledig omschakelen naar hernieuwbare energie en naar een Circulaire Economie.

¹⁷ Duurzame ontwikkeling is ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen, aldus de definitie van de VN-commissie Brundtland uit 1987.

Op deze manier dragen we bij aan een economie die minder afhankelijk is van eindige hulpbronnen en instabiele landen voor de levering van grondstoffen (leveringszekerheid), de ontwikkeling van innovaties stimuleert en nieuwe werkgelegenheid creëert. Door te werken aan de transitie naar een duurzame, Circulaire Economie, dragen we bij aan de afbouw van de lineaire economie.

3.2 Richtinggevend doel

Landelijk is het beleid om toe te werken naar een 100% Circulaire Economie (fossielvrij en klimaatneutraal) in 2050. De milieueffecten van grondstoffengebruik in een Circulaire Economie, dus van alle Nederlandse productie en consumptie, vallen dan binnen de 'planetaire' grenzen.¹⁸

De gemeente volgt de landelijke richtinggevende doelen voor circulariteit en klimaatneutraliteit. Een Circulaire Economie draagt substantieel bij aan het halen van de klimaatdoelstellingen.

De landelijke richtinggevende doelen voor 2030 zijn:

- 50% minder gebruik van primaire grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel)
- 55% reductie van CO₂-emissies realiseren

De snelheid waarmee deze doelen gehaald zullen worden is naast de juiste sturing door de gemeente, mede afhankelijk van flankerend sturend beleid vanuit de Europese, landelijke en provinciale overheid.

Het landelijke circulaire-economie beleid kenmerkt zich tot op heden vooral door vrijwilligheid en vrijblijvendheid. Om in 2050 te zijn overgeschakeld naar een Circulaire Economie moeten we de volgende stap in de transitie zetten. Deze volgende fase vraagt om een concretere uitwerking van waar we naartoe werken, inclusief doelen, tijdslijnen en wie welke rol daarin heeft. Ook zijn een integraal perspectief en opschaling nodig om de benodigde versnelling te bereiken. Dit vraagt intensiever beleid en meer richtinggevende en dwingende maatregelen.¹⁹

3.3 De actielijnen

Bij het kiezen van de gemeentelijke actielijnen voor de Circulaire Economie is gekeken naar:

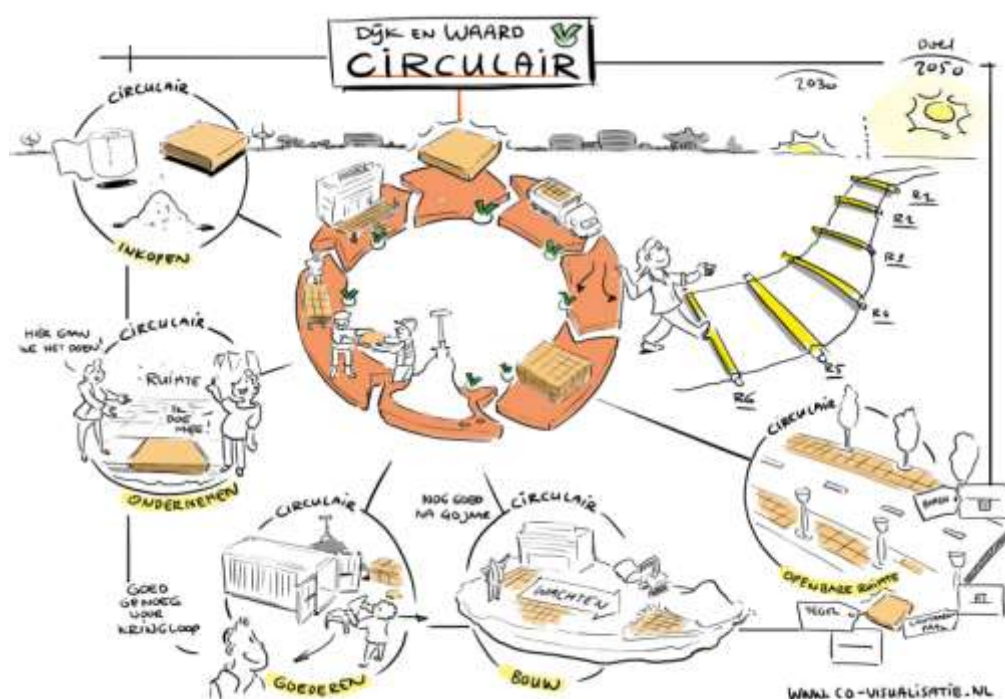
- In welke gemeentelijke werkdomeinen het meeste impact kan worden gemaakt op zowel de vermindering van het gebruik van primaire grondstoffen als klimaatneutraliteit.
- De invloed die de gemeente heeft op de transitie naar een Circulaire Economie.
- Aansluiting bij thema's vanuit landelijke en provinciale overheid en buurgemeenten.
- Aansluiting bij enthousiasme en daadkracht aanwezig bij mensen in projecten en initiatieven in de gemeentelijke organisatie.

¹⁸ Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030

¹⁹ Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030

Op basis van eerdergenoemde criteria zijn de volgende vijf circulaire actielijnen gekozen:

1. Openbare ruimte en infrastructuur (inclusief circulair waterbeheer²⁰)
2. Bouw en gebiedsontwikkeling (woningen, kantoren, eigen- en maatschappelijk vastgoed)
3. Kantoorfaciliteiten en diensten (van de eigen organisatie)
4. Consumptiegoederen en grondstoffenbeheer
5. Bedrijven/ werkgebieden

Uitkomst 2e werkatelier visieontwikkeling op 22 oktober 2024, tekening door Joost Fluitsma.

²⁰ Refuse, Reduce en Redesign maatregelen zijn nodig om het waterbeheer op termijn vol te kunnen houden.

4. STRATEGIE CIRCULAIRE ECONOMIE GEMEENTE DIJK EN WAARD

Uitgangspunten van gemeente Dijk en Waard

Onderstaande uitgangspunten liggen aan de basis van de strategie van gemeente Dijk en Waard om te komen tot een Circulaire Economie:

- De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld.
- De gemeente schept de juiste randvoorwaarden door het vrijmaken van **ruimte voor innovatie**. Te beginnen door daar waar al goede stappen gezet worden, deze initiatieven te ondersteunen, waardoor ze door kunnen ontwikkelen en opschalen.
- De gemeente gebruikt de R-ladder als ranglijst om te komen tot een keuze voor een haalbare circulaire strategie waarbij de meeste grondstoffen worden bespaard.
- Bij alle activiteiten binnen de actielijnen wordt gekeken naar **slimme combinaties** met andere duurzaamheidsopgaven (energie, klimaatadaptatie, biodiversiteit en water).
- De gemeente zoekt daarbij de samenwerking op met de regio, markt en samenleving (o.a. inwoners, scholen).
- De gemeente wil door ruimte te bieden aan en het stimuleren van initiatieven uit de samenleving (bijv. van inwoners en bedrijven) de maatschappelijke beweging naar een Circulaire Economie ondersteunen en versterken.
- Daarbij vindt de gemeente het belangrijk aan te haken bij landelijke en regionale (beleids)ontwikkelingen, zoals regionale deals. Waar mogelijk en wenselijk maakt de gemeente gebruik van bewezen standaarden en werkbare oplossingen.

De vijf actielijnen met doelen en aanpak

Op de volgende pagina's worden de vijf actielijnen beschreven voor de periode 2025 – 2030. Per actielijn wordt een toelichting gegeven op de relevantie van circulariteit voor het betreffende werkgebied en op de gestelde doelen en de aanpak op hoofdlijnen.

4.1 Actielijn 1: OPENBARE RUIMTE EN INFRASTRUCTUUR

Een substantieel deel van alle grondstoffen (bijvoorbeeld zand, bitumen, steen, beton en metalen) wordt toegepast in de openbare ruimte in de Grond-, Weg-, en Waterbouw (hierna GWW). Gemeenten reconstrueren, beheren en onderhouden daarvan het grootste deel in de vorm van bestrating, kades, bruggen, verlichting, groen, kunstwerken, herinrichting, riolering en wegen.

De gemeente kan sturen op circulariteit door:

- Het materiaalgebruik te minimaliseren
- Het hoogwaardig hergebruiken van (vrijkomende) grondstoffen en materialen
- Het gebruik van hernieuwbare materialen²¹

Maar ook bijvoorbeeld door het verbeteren van het fietsnetwerk, het verminderen van de bouwopgave of de vormgeving (oppervlak en materialisatie) van wegen.

circulair (ver)bouwen (van infrastructuur, woningen en kantoren, zie actielijn 2) draait o.a. om:

- Het hoogwaardig hergebruiken van het beschikbare grondstoffen kapitaal. Bijvoorbeeld door in het ontwerp al aan te sluiten en gebruik te maken van de bestaande leefomgeving en materialen in het gebied.
- Het toepassen van materialen met zo laag mogelijke milieubelasting.
- Het adaptief en los maakbaar ontwerpen en bouwen, waardoor het bouwwerk gemakkelijk kan worden aangepast en daardoor langer meegaat.
- Levensduurverlenging van bouwwerken en materialen door onderhoud, renovatie, hergebruik en herbestemming.

Gemeenten gaan verplicht worden om bij GWW-projecten duurzaam in te kopen:

- Er is een landelijke wet in ontwikkeling die publieke opdrachtgevers gaat verplichten om minimale milieuprestatie-eisen te stellen aan de materialen beton, staal en asfalt in aanbestedingen voor GWW-projecten.
- Ook volgt een landelijke verplichting voor publieke opdrachtgevers om de Milieukostenindicator (MKI, zie toelichting op pagina 23) in te zetten als gunningscriterium bij grote GWW-aanbestedingsprojecten.

Doelen 2030

- 50% minder gebruik maken van primaire grondstoffen bij (her)inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte.
- Alle projecten (nieuwbouw, renovatie, onderhoud, beheer) in de openbare ruimte worden standaard conform circulaire werkwijze en richtlijnen aangepakt.

²¹ In de BUCH zijn bij diverse nieuwe infrastructuurprojecten (bijvoorbeeld de Koog in Uitgeest en de Oranjelaan in Castricum) circulair beton en asfalt innovaties toegepast.

In het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (hierna IBOR) 2024-2033) staat:

“Dijk en Waard heeft de ambitie om de overgang naar circulair materiaalgebruik te bevorderen en het gebruik van grondstoffen en materialen in haar projecten te optimaliseren. Bij inrichting of onderhoud aan de openbare ruimte wordt rekening gehouden met een lagere milieubelasting van de openbare ruimte, door hergebruik van materialen en het toepassen van natuurlijke materialen.”

Aanpak 2025-2030

De gemeente ontwikkelt een circulaire werkwijze en circulaire richtlijnen op basis van de ervaringen met de circulaire herinrichting van o.a. de Molenwijk Noord-Oost. Deze circulaire werkwijze en richtlijnen zullen stap voor stap worden geborgd en toegepast in alle fasen en (inkoop)processen van alle GWW-projecten in de openbare ruimte. Hiertoe zorgt de gemeente voor inhoudelijke expertise circulair bouwen GWW en een leertraject voor interne projectleiders om de circulaire werkwijze en richtlijnen te gebruiken.

In de nadere regels van het uitvoeringsplan van het IBOR is hierover al vastgelegd:

“Bij aanleg van werken in de openbare ruimte, wordt (waar mogelijk) de CO₂-uitstoot en MKI-score als gunningscriterium (kwaliteit) meegenomen in aanbestedingen. Op deze manier wil de gemeente circulair inkopen stimuleren. Per project wordt de wegingsfactor van deze scores bepaald”.

TOELICHTING

De milieukostenindicator

De milieukostenindicator (MKI) vat alle milieueffecten, die ontstaan tijdens de levenscyclus van een product samen en telt deze op tot één enkele score, uitgedrukt in euro's. De MKI, ofwel schaduwprijs van een product, hoeft niet daadwerkelijk te worden betaald. Het is een makkelijke manier om de milieu-impact van producten of projecten te vergelijken en communiceren. Verschillende rekentools kunnen een Milieu Kosten Indicator berekenen.

Met deze MKI waarde is het als opdrachtgever mogelijk om de milieuprestaties van verschillende aanbieders objectief te kunnen vergelijken. Hoe lager de MKI-waarde, hoe duurzamer de aanbidding is. Een lagere MKI-waarde betekent veelal ook CO₂-reductie en een bijdrage aan de doelen van de Circulaire Economie.

In de selectie kan dan naast de huidige economische prijs van een product ook gekeken worden naar de milieu-impact. Een andere aanbieder met een hogere prijs maar een lagere milieu-impact maakt zo meer kans.

PRAKTIJKVOORBEELD

Circulaire herinrichting van de Molenwijk Noord-Oost

Bij de herinrichting van deze wijk is hergebruik van materialen een belangrijk onderdeel. Denk aan bestratingsmateriaal, maar ook van het straatmeubilair en groen. Tegelijkertijd wordt meer groen aangebracht en is er aandacht voor hittestress door meer schaduw in de wijk te creëren.

Een ander belangrijk aandachtspunt is waterbeheer; (onderdeel van het klimaatadaptatiebeleid van de gemeente). Om schade door wateroverlast zoveel mogelijk te voorkomen, wordt op diverse plekken een waterbergende fundering toegepast. Ook wordt in de wijk een drainage-systeem geïnstalleerd ter preventie van wateroverlast in kruipruimtes.

Voorafgaand aan de herinrichting is de nul situatie in kaart gebracht, waarbij is gekeken naar:

- De aanwezigheid en kwaliteit van materialen (grondstoffen) in het gebied
- De CO₂-footprint
- De biodiversiteit
- Waterbeheer
- Klimaatadaptatie

Ook wordt een Milieukostenberekening gemaakt waarbij de milieukosten van een conventioneel ontwerp wordt vergeleken met een ontwerp met een zo laag mogelijke CO₂-footprint (lees: lagere milieukosten). In de uitvraag zal mede gegund worden op de laagste milieukosten waardoor marktpartijen gestimuleerd worden om met circulaire en duurzame oplossingen te komen.

Foto: voorbeeld van een parkeerterrein in Nieuw-Vennep, voor de herinrichting.

Foto: voorbeeld van dezelfde locatie in Nieuw-Vennep, bestraat met hergebruikte betonnen straatstenen.

4.2 Actielijn 2: BOUW EN GEBIEDSONTWIKKELING

Naast veel (zware) transportbewegingen gaan in de bouw (woningen, kantoren, eigen- & maatschappelijk vastgoed) en infrastructuur veel materialen om. Bouwmaterialen/ grondstoffen worden echter steeds schaarser. De bouw is op dit moment nog volledig afhankelijk van eindige grondstoffen.

Tot 2030 gaat ongeveer 50% van alle grondstoffen die we in ons land gebruiken naar de bouwsector. Eén derde daarvan kan uit hergebruik van materialen en afvalstoffen worden gehaald, maar dit gebeurt nog weinig. De rest van de grondstoffen moet nieuw gewonnen worden. Dit heeft desastreuze gevolgen voor de water-, lucht- en bodemkwaliteit, biodiversiteit en CO₂-uitstoot.²²

Circulair bouwen betekent het ontwikkelen, gebruiken en hergebruiken van gebouwen en infrastructuur zonder natuurlijke hulpbronnen onnodig uit te putten, de leefomgeving te vervuilen en ecosystemen aan te tasten.²³ Naast energiezuinig bouwen (gasloos, nul op de meter) is de gemeente ook de eerste stappen aan het zetten met circulair bouwen. Zo heeft de gemeente in het integraal huisvestingsplan samen met schoolbesturen de ambitie vastgelegd dat ze koploper wil blijven in het duurzaam bouwen van basisschoolgebouwen.

Doelen 2030

50% Minder primaire grondstoffen gebruiken bij bouwprojecten

De gemeente past een circulaire werkwijze en -principes toe bij alle bouw-, renovatie- en onderhoudsprojecten, in ieder geval die projecten waar de gemeente opdrachtgever is.

Aanpak 2025-2030

De gemeente doet ervaring op met het toepassen van een circulaire werkwijze en -principes bij o.a. de sloop/nieuwbouw van twee schoolgebouwen. Stapsgewijs worden beproefde circulaire werkwijze en -principes circulair bouwen geborgd en breder toegepast in alle fasen en (inkoop)processen van bouwprojecten en gebiedsontwikkelingen waar de gemeente opdrachtgever is.

Ook gaat de gemeente in gesprek met andere ontwikkelende partijen om de circulaire principes te gebruiken zonder het verplichtend te maken, maar als een waardevolle stimulans voor innovatie en duurzaamheid. Hiertoe zorgt de gemeente voor inhoudelijke expertise circulair bouwen en de opleiding van interne projectleiders.

²² In de verduurzaming van de gebouwde omgeving is de aandacht tot nu toe in hoofdzaak gericht geweest op het terugdringen van het gebruik van fossiele energie in de gebruiksfase. Onder meer door het stimuleren van energiebesparing, het bevorderen van gebouwisolatie en duurzame alternatieven voor de verwarming van gebouwen. De landelijke ambitie is om in de komende jaren ook de klimaat- en milieu-impact van het bouwen zelf sterk te verminderen.

²³ [Circulair bouwen - Dutch Green Building Council](#)

TOELICHTING

Positieve impact circulaire gebouw- en gebiedsontwikkeling

“Circulaire gebouw-/gebiedsontwikkeling betekent dat we een ruimtelijk milieu creëren dat helpt de biodiversiteit en klimaatadaptatie te verhogen, dat energieneutraal en CO₂-positief is en tot lokaal waardebehoud/-vermeerdering van gezonde materialen, water en voedsel leidt.”

Citaat: Thomas Rau, Duits architect en innovator.

PRAKTIJKVOORBEELD

Circulair slopen van de Mariaschool

In Noord-Scharwoude heeft gemeente Dijk en Waard het voormalige gebouw van de Mariaschool circulair laten slopen om plaats te maken voor het nieuwe Integraal Kind- en OuderCentrum (IKOC). Bij deze sloop zijn herbruikbare materialen, zoals bakstenen, kunststof kozijnen en hardhouten onderdelen, zorgvuldig gedemonteerd voor hergebruik.

De circulaire sloop van de Mariaschool is een voorbeeld van hoe gemeente Dijk en Waard duurzaamheid en circulariteit in de praktijk brengt, met behoud van historische elementen en het creëren van nieuwe, toekomstbestendige voorzieningen.

Afbeelding: circulaire sloop van de Mariaschool in Noord-Scharwoude waarvoor gemeente Dijk en Waard haar eerste certificaat circulair slopen heeft behaald.

4.3 Actielijn 3: KANTOORFACILITEITEN EN DIENSTEN

De gemeente koopt allerlei kantoorfaciliteiten en diensten in zoals schoonmaak, catering²⁴, mobiliteit, meubilair, vloerbedekking, glazenwasser, ICT etc. Door dit circulair te doen, laat de gemeente aan medewerkers en bezoekers zien dat het haar duurzaam inkoopbeleid (zie 4.6 Randvoorwaarde A) serieus neemt en vervult ze zo een belangrijke voorbeeldfunctie.

Bij het circulair opdracht geven en inkopen van deze producten en diensten gaat het over het optimaal en effectief (her)gebruik van grondstoffen en producten en over het maken van afspraken over onderhoud, retourname en retourwaarde. Dan wordt een echte cirkel gevormd; één die niet stopt na inkoop.

Huidige voorbeelden van de toepassing van circulaire principes zijn:

- Schoonmaak
Het inkopen van schoonmaakartikelen in bij het centrum voor circulair schoonmaken.
- Catering
Vanaf de start van de catering (bedrijfsrestaurant) is de verhouding dierlijke versus plantaardige eiwitten 50-50 (in lijn met de Green Protein Alliance).²⁵ Bovendien is in het contract van de catering opgenomen dat de cateraar eens per kwartaal rapporteert over het percentage ingekochte seizoensproducten (minimaal 80%). Ook over de afname van verspilling en grondstoffen en eindproducten (jaarlijks 5%) doet de cateraar verslag.
- Mobiliteit
De gemeente faciliteert in 50% elektrische/50% hybride auto's, in NS mobility cards en gewone en elektrische fietsen.

Doelen 2030

- 50% Minder gebruik gemaakt van primaire grondstoffen.
- Circulair opdrachtgeven en inkopen is de norm.

Aanpak 2025-2030

Daar waar de grootste impact behaald kan worden, worden kantoorfaciliteiten en diensten op natuurlijke momenten stapsgewijs steeds meer circulair ingekocht. Geleidelijk aan worden in alle opdrachten en inkoopprocessen voor kantoorfaciliteiten en diensten circulaire principes toegepast.

²⁴ Lokaal biologisch voedsel inkopen helpt lokale kringloop landbouw, korte ketens, reduceren CO₂-uitstoot, tegengaan voedselverspilling, minder gebruik verpakkingsmateriaal.

²⁵ [Green Protein Alliance – Naar een meer plantaardig voedselpatroon](#)

4.4 Actielijn 4: CONSUMPTIEGOEDEREN EN GRONDSTOFFENBEHEER

De gemeente heeft te maken met stijgende kosten voor het ophalen en verwerken van steeds meer huishoudelijk afval van slechtere kwaliteit.²⁶ Het bestaande grondstoffenbeleid Dijk en Waard 2024-2027 heeft als doel 18-30% reductie van het restafval in 2027 t.o.v. 2022. Het beleid richt zich tot nu toe op inzameling, hoe de hoeveelheid restafval kan worden verminderd en tegelijk op het verbeteren van de kwaliteit van de gescheiden ingezamelde grondstoffen. Dit zijn vooral de 'lagere' strategieën op de R-ladder (zie 2.2).

De hier geformuleerde strategie voor circulair grondstoffenbeheer richt zich niet zo zeer op afvalscheiding en recycling aan het einde van de keten, maar op het voorkomen van afval en hergebruik van producten en grondstoffen eerder in de keten. Dit zijn de strategieën die hoger op de R-ladder staan. Deze strategie zal ook bijdragen aan het doel van het reduceren van restafval. Ook het Europese en landelijke beleid richt zich naast afvalscheiding en recycling steeds meer op hergebruik en het voorkomen van afval.

Doel 2030

De gemeente stimuleert inwoners en bedrijven afvalstromen te verminderen en hoogwaardig hergebruik van producten en materiaal/grondstoffen te realiseren.

Aanpak 2025-2030

De gemeente stimuleert en faciliteert inwoners om producten en materialen/grondstoffen in een kringloop te brengen en houden. Denk aan activiteiten waarbij inwoners gestimuleerd worden producten, materialen en grondstoffen te delen, opnieuw te gebruiken, te laten repareren en zo schoon mogelijk in de kringloop te brengen. Pas als deze aanpak tot onvoldoende reductie van het restafval leidt, zal voor een meer dwingende aanpak worden gekozen zoals normeren of beprijzen.

De gemeente stimuleert en faciliteert samen met andere overheden, markt en onderwijs de ontwikkeling van een zogenaamd circulair ambachtsnetwerk; een netwerk waarbij partijen samenwerken aan het verminderen van afvalstromen en het realiseren van hoogwaardig product- en materiaalhergebruik. Dit zijn zowel partijen die herbruikbare goederen inzamelen (zoals een milieustraat) als partijen die goederen afnemen, hergebruiken, repareren, upcyclen²⁷ en weer verkopen. Denk aan een kringloopwinkel een reparatiewerkplaats, ondernemers, en inwoners.

²⁶ In Nederland wordt veel afval gescheiden. Echter daarvan kan maar zo'n 40% gerecycled worden omdat vervuiling van gescheiden fracties te groot is.

²⁷ Een onbruikbaar product wordt verwerkt tot een nieuw product dat meer waarde heeft dan daarvoor, zoals een nieuwe tas van oude denim. Bij upcycling wordt dus niet alleen de grondstof van een product hergebruikt, maar het gehele product, waardoor het meer waarde krijgt.

Dit proces loopt parallel aan het onderzoek naar de realisatie van een circulair ambachtscentrum in Dijk en Waard, zoals opgenomen in het grondstoffenbeleidsplan Dijk en Waard 2024 – 2027. Dat onderzoek is gericht op de haalbaarheid en praktische opzet van een circulair ambachtscentrum, aan de hand van door het Rijk gestelde criteria.

Waar mogelijk werkt de gemeente (boven)regionaal samen met partners aan het bevorderen van het sluiten van ketens van (bedrijfsmatige) materiaalstromen door o.a. afvalverwerkers, aanbieders van reststromen en fabrikanten.

PRAKTIJKVOORBEELD

Breekland Bokashi: circulair groenbeheer als vruchtbare bodem

Met dit project zet de gemeente een innovatieve stap in circulair groenbeheer. Op de locatie Breekland wordt bladafval verwerkt tot een hoogwaardige grondverbeteraar. Via de Bokashi-techniek (een proces waarbij organisch materiaal wordt gefermenteerd) transformeert de gemeente bladafval tot een voedingsrijke bodemstof om te gebruiken in de openbare groenvoorzieningen.

Dit project biedt aanzienlijke voordelen. Door bladeren niet langer als afval af te voeren, bespaart de gemeente op transport- en verwerkingskosten. Tegelijkertijd vermindert de afhankelijkheid van externe, vaak niet-duurzame grondverbeteraars. De Bokashi-stof zorgt bovendien voor een betere bodemkwaliteit, wat een positieve impact heeft op het onderhoud en de groei van het gemeentelijke groen.

Afbeelding: verspreiden Bokashi over de gemeentelijke plantsoenen in Dijk en Waard.

4.5 Actielijn 5: BEDRIJVEN EN WERKGEBIEDEN

Circulaire Economie biedt bedrijven in Dijk en Waard een kans om zich proactief voor te bereiden op de toekomst. Door circulaire principes te omarmen zijn bedrijven naar verwachting in de toekomst minder gevoelig voor prijsstijgingen en toeleveringsproblemen van schaarse grondstoffen. Ook voldoen ze dan aan steeds strengere milieuregels en de groeiende vraag naar duurzaamheid van klanten.

Met een diversiteit aan sectoren, 10 bedrijventerreinen en zo'n 8.660 gevestigde bedrijven biedt Dijk en Waard enorme mogelijkheden om vooruitgang te boeken op het gebied van Circulaire Economie.

Circulaire bedrijven minimaliseren hun primaire grondstoffengebruik door onder andere:

- Inzicht in materiaalstromen en circulaire ketens te krijgen.
- Pure materiaalstromen te creëren voor verkoop.
- Zicht te krijgen en houden waar en hoe bedrijven afval kunnen omzetten in waardevolle grondstoffen.
- Circulaire verdienmodellen te ontwikkelen; denk aan het gebruik van een wasmachine en droger zonder dat je ze bezit. Ze blijven eigendom van een fabrikant of dienstverlener die expert is op het gebied van ontwerp, productie, onderhoud, reparatie.

Naast de eigen bedrijfsvoering kan ook op bedrijventerreinen een bijdrage worden geleverd aan het realiseren van een Circulaire Economie. Op bedrijventerreinen vinden immers veel materiaal- en grondstofstromen plaats. Daar kan gekeken worden naar het verminderen van (primair) materiaalgebruik bij bijvoorbeeld de inrichting van terreinen (in gebouwen, de openbare ruimte en infrastructuur) en het sluiten van kringlopen, zoals het uitwisselen van afvalstromen of het opwekken en uitwisselen van duurzame energie.

De verwachting is dat de circulaire economie in 2050 tot wel 40% meer fysieke ruimte in zal nemen dan de huidige lineaire, fossiele economie, voor logistieke processen rondom terugnname, hergebruik en recycling van afvalstromen.²⁸

Doel 2030

De gemeente is ondersteunend naar zoveel mogelijk bedrijven in de transitie naar een Circulaire Economie.

²⁸ [PBL: Ruimte nodig voor circulaire economie - De Openbare Ruimte](#)

Aanpak 2025-2030

De gemeente werkt samen met de regio en de provincie om de circulaire regionale economie te versterken. De provincie richt zich op ketens waar de grootste impact gemaakt kan worden. Dit zijn sectoren met het grootste materiaalgebruik, waar op regionale schaal ketens kunnen ontstaan, zoals sloop/bouw en biomassa en waar al regionale initiatieven zijn.

We ondersteunen bedrijven waar wenselijk en mogelijk met bijvoorbeeld kennisdeling, netwerkvorming en het zichtbaar maken van koplopers. Waar mogelijk en kansrijk worden circulaire ambities ingepast in al lopende initiatieven en onderzoeken.

In het Coalitieakkoord 'Thuis in Dijk en Waard 2023-2026' staat:

“Ook voor de economische ontwikkeling is het van groot belang in te spelen op duurzame ontwikkelingen. De gemeente draagt daarom bij aan het creëren van ruimte voor bedrijven die zich richten op belangrijke innovatieve- en groeisectoren als Circulaire Economie en duurzaamheid.”

De gemeente draagt (boven)regionaal bij aan het creëren en reserveren van ruimte voor circulaire bedrijven en - activiteiten zoals grondstofhubs; (industriële) verwerking en vervaardigingslocaties en deel-, hergebruik- en reparatie locaties.

Daarbij kan gedacht worden aan een verkenning naar de behoefte, wenselijkheid en haalbaarheid van één of meerdere (nieuwe) (regionale) materialenopslag-depots/ circulaire werkgebieden en daarvoor geschikte locatie(s).

Bijvoorbeeld voor het mogelijk maken van het hergebruik van materialen/grondstoffen die vrijkomen bij herinrichtingen van de openbare ruimte of bij bouwprojecten waar de gemeente opdrachtgever is of bij circulaire activiteiten van bedrijven.

Uit de Strategische Omgevingsvisie Dijk en Waard:

“De gemeente staat voor de opgave verouderde bedrijventerreinen te transformeren en intensiveren naar toekomstbestendige, gezonde en klimaatneutrale plekken waar de nieuwe economieën kunnen landen.”

De gemeente stimuleert circulaire maatregelen, initiatieven en samenwerking op bedrijventerreinen en benut mogelijkheden om (collectief) meerdere transitithema's aan te pakken zoals circulair, vergroening, klimaatadaptatie en energietransitie. Daarbij zal ook worden gekeken naar slimme combinaties met lopende initiatieven zoals met het Plan van Aanpak verduurzamen bedrijventerreinen.

4.6 Randvoorwaarden

Hieronder volgt een toelichting op drie randvoorwaarden die van invloed op de mate waarin de vijf actielijnen gaan bijdragen aan het versnellen van de transitie naar een Circulaire Economie.

- A. Duurzaam opdrachtgeven en inkopen
- B. Inzet van juridische en financiële gemeentelijke instrumenten
- C. Monitoring

A. Duurzaam opdracht geven en inkopen

Het Nationaal Programma Circulaire Economie omvat de ambitie dat de Nederlandse overheden veel meer circulair gaan inkopen; van kantoormeubilair tot wegen en waterwerken. Gemeenten hebben als opdrachtgever en inkopende organisatie veel impact en kunnen zo gestelde doelen op het gebied van o.a. energie-en grondstoffengebruik aanpakken.

De gemeente heeft in haar inkoopbeleid 2022-26 vastgelegd:

“De gemeente streeft ernaar om 100% duurzaam in te kopen en de gemeente zal daar waar mogelijk bij inkopen en aanbestedingen (her)gebruik van producten en diensten stimuleren en daarmee de transitie naar een Circulaire Economie bevorderen.”

Wij hebben als opdrachtgever en inkopende organisatie een voorbeeldfunctie in het maatschappelijk verkeer. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) betekent dat wij de effecten op mens, milieu en financiën meenemen bij inkopen.

De basis voor Maatschappelijk Verantwoord Inkopen wordt gelegd in de voorbereiding, door vroegtijdig in de besluitvorming deze aspecten te betrekken en door in een marktanalyse de uitvoerbaarheid te toetsen. In alle stappen van het inkoopproces worden weloverwogen keuzes gemaakt ten aanzien van de balans tussen de verschillende aspecten.”

Om het circulair en duurzaam inkopen in praktijk te brengen in de bouw van infrastructuur en gebouwen en bij kantoorfaciliteiten en diensten (actielijnen 1 t/m 3) is een andere mindset nodig. Naast de inzet van de afdeling inkoop en de vak afdelingen is ook sturing door bestuur, directie en management nodig.

Het gaat dus niet alleen om inkopen (inkoop- en vak afdelingen) maar ook om (intern) opdrachtgeverschap. Het opdrachtgeven gaat vooraf aan het inkopen: van visie- en planvorming tot opdrachtgeven, inkopen en uitvoering.

De gemeente hoeft daarbij het wiel niet zelf uit te vinden er is al veel kennis en ervaring bij andere overheden opgedaan. Zo hebben in het Manifest Maatschappelijk Verantwoord opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)²⁹ overheidspartijen met elkaar afgesproken om concreet werk te maken van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) in de eigen organisatie. De impact van de gezamenlijke inkoopkracht is groot. Samen stimuleren overheden marktpartijen om steeds meer duurzame en sociale producten en diensten te ontwikkelen en te leveren.

Doelen 2030 | Randvoorwaarde A

- De gemeente streeft ernaar om 100% duurzaam in te kopen
- De gemeente stimuleert daar waar mogelijk bij inkopen en aanbestedingen het (her)gebruik van (circulaire) producten en diensten

Aanpak 2025-2030

Om de ambitie van circulair en duurzaam inkopen tot uitvoering te brengen gaat de gemeente sturen op het halen van de hierboven genoemde doelen circulair en duurzaam inkopen. Het gaat er daarbij om, het proces van duurzaam opdracht geven en inkopen vorm te geven, te faciliteren en te waarborgen in alle ontwikkelingsfasen: van visie- en planvorming tot opdrachtgeven, inkopen en uitvoering. Het helder toebedelen van verantwoordelijkheden en het opzetten van een leertraject zijn daarbij belangrijke aspecten.

B. Verkennen mogelijkheden juridisch en financieel instrumentarium

Landelijk blijkt dat beleid gericht op vrijwilligheid en vrijblijvendheid niet genoeg is om de gestelde circulaire doelen te halen. Daarvoor zijn meer richtinggevende en dwingende maatregelen nodig. Dit geldt met name daar waar de overheid afhankelijk is van de bereidwilligheid van externe partijen om te bewegen richting een circulaire werk-/leefwijze.

Vooraf voor de actielijnen bouw en gebiedsontwikkeling (actielijn 2, daar waar gemeente geen grondpositie heeft/ opdrachtgever is), consumptiegoederen/ grondstoffenbeheer (actielijn 4) en bedrijven (actielijn 5) zullen daarom naast het inzetten van stimulerende maatregelen ook financiële en normerende maatregelen nodig zijn.³⁰

Doel 2030 | Randvoorwaarde B

De gemeente maakt waar mogelijk en wenselijk effectief gebruik van richtinggevende en dwingende maatregelen om het halen van de circulaire doelen kracht bij te zetten.

²⁹ In het Manifest Maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) is opgedeeld in zes thema's: 1. Milieu en biodiversiteit; 2. Klimaat; 3. Circulair (inclusief biobased); 4. Ketenvaardigheid (Internationale Sociale Voorwaarden); 5. Diversiteit en inclusie; 6. Social return

³⁰ Zie de site van Circulaw voor een volledig overzicht van juridische instrumenten die gemeenten kunnen inzetten om circulariteit te stimuleren. Bron: [Zoeken instrumenten - CircuLaw](#)

Aanpak 2025-2030

De gemeente verkent de mogelijkheden van de inzet van financiële en juridische instrumenten zoals beprijzen en normeren om circulaire doelen te halen.

Zo stelt de gemeente Alkmaar bij een evenementenvergunning/ontheffing voor een buitentap het gebruik van statiegeldbekers als voorwaarde. Verder kan gedacht worden aan: het aanduiden van locaties voor circulaire werklocaties in omgevingsvisies, programma's en omgevingsplannen; het mogelijk maken van circulaire activiteiten in omgevingsvergunningen; welstandscriteria t.a.v. het hergebruik van materialen of het gebruik van erfpacht bij gronduitgifte.

C. Monitoring

Om te kunnen sturen op de doelen is het nodig om de voortgang te monitoren.

Doel 2030 | Randvoorwaarde C

Jaarlijks monitoren in hoeverre de richtinggevende doelen worden gehaald en op basis van de resultaten de uitvoering bijsturen waar nodig.

Aanpak 2025-2030

Elke twee jaar wordt een uitvoeringsplan opgesteld met indicatoren per beoogd resultaat: bijvoorbeeld het bijhouden van afvalstromen, hergebruikspersentages en circulaire initiatieven. Deze gegevens worden gebruikt om beleid bij te sturen.

Aan het einde van ieder jaar wordt geëvalueerd wat de behaalde resultaten zijn t.o.v. de nul situatie en in hoeverre de doelen gehaald worden en waar bijsturing van de activiteiten nodig is. Daarbij wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van bestaande landelijke of regionale monitoring tools.

5. UITVOERINGSPARAGRAAF

Hieronder volgt de toelichting op de benodigde inzet van menskracht om de in hoofdstuk 4 beschreven strategie tot uitvoering te brengen. Daarbij worden vier scenario's met ieder een ander ambitieniveau geschetst.

Huidig budget Circulaire Economie

Het huidige jaarlijkse budget voor Circulaire Economie was tot 2025 structureel € 30.000,-. Vanaf 2025 is structureel € 100.000,- extra beschikbaar gesteld, vooruitlopende op deze visie en strategie. In totaal is dus sinds 2025 jaarlijks € 130.000,- beschikbaar.

► Scenario Goud

Alle zeilen worden bijgezet om de strategie tot uitvoering te brengen. In dit scenario wordt ingezet op het tot uitvoering brengen van alle actielijnen en alle randvoorwaarden. Om de hele in hoofdstuk 4 uiteengezette strategie tot uitvoering te brengen is berekend dat jaarlijks structureel minimaal zo'n € 320.000,- voor arbeidskosten (loon en inhuur) nodig is. Dat betekent dat er € 320.000,- minus € 130.000,- = € 190.000,- extra budget nodig is.

► Scenario Zilver

Hierbij wordt structureel ingezet op die actielijnen en randvoorwaarde waar de meeste impact bereikt kan worden: actielijnen 1 (openbare ruimte) en 2 (bouw en gebiedsontwikkeling) en randvoorwaarde A (Duurzaam opdracht geven en inkopen). Dit zijn actielijnen waar de gemeente (deels) zelf aan het stuur zit en waar veel resultaten bereikt kunnen worden op circulair grondstoffengebruik. Om dit scenario tot uitvoering te brengen is minimaal € 145.000,- nodig. Dat betekent dat er € 145.000,- minus € 100.000,- = € 45.000,- extra budget nodig is.

Bij besteding van het oorspronkelijke budget van € 30.000,- voor de overige actielijnen zullen dan, binnen de reguliere werkzaamheden, circulaire principes waar mogelijk stapsgewijs worden toegepast (actielijn 3). Ook zullen inwoners en bedrijven waar mogelijk vrijblijvend gestimuleerd worden om circulair te handelen (actielijn 4 en 5). Dit betekent dat de inzet beperkt blijft tot het laaghangende fruit en op die actielijnen waarschijnlijk geen grote resultaten worden geboekt.

► Scenario Zilver+

Naast zelf het goede voorbeeld geven en het vrijblijvend stimuleren van inwoners en bedrijven van scenario Zilver, worden in dit scenario ook de mogelijkheden van inzet van dwingende(r) financiële en juridische instrumenten verkend en benut (randvoorwaarde B) voor de actielijnen 2 (bouw: daar waar gemeente geen opdrachtgever is/ grondpositie heeft), 4 (consumptiegoederen en grondstoffenbeheer) en 5 (bedrijven en werkgebieden). In dit scenario is aanvullend op scenario Zilver minimaal € 20.000,- extra budget nodig om hier een begin mee te maken.

► Scenario Brons

In dit scenario wordt de strategie uitgevoerd binnen het huidige budget, waarbij door directie, management en bestuur incidenteel gestuurd wordt op circulair opdracht geven en inkopen bij de bouw van infrastructuur en van (eigen) vastgoed.

In scenario Brons wordt ad hoc de huidige capaciteit en middelen zo ingezet, dat incidenteel ruimte ontstaat voor innovatie voor een circulaire manier van werken binnen actielijnen 1 en 2. Dit betekent dat incidenteel vanaf het begin van een opdracht en inkoopproces circulaire principes deel uitmaken van de opdracht. In dit scenario zal geen sprake zijn van een structurele inzet op de transitie naar een Circulaire Economie en dus ook geen structurele koersverandering.

Advies: stapsgewijs naar scenario Goud

Voorgesteld wordt om in 2025 en 2026 te starten met scenario Zilver. En om dit scenario van 2027 tot en met 2029 uit te breiden naar het gewenste ambitieniveau Goud, door het structurele budget jaarlijks te verhogen. Vanaf 2029 is dan structureel minimaal €320.000,- beschikbaar voor de noodzakelijke transitie naar een Circulaire Economie.

Met het Zilver scenario zet de gemeente in op een structurele koerswijziging, met een focus op de twee actielijnen waar de gemeente zelf het meeste impact kan maken. Dit scenario stelt de gemeentelijke organisatie in de gelegenheid zich stapsgewijs door te ontwikkelen naar het scenario Goud. Bovendien zijn er relatief weinig extra kosten mee gemoeid.

Overzicht scenario's met jaarlijks benodigd (extra) budget

Scenario	Toelichting	Totaal jaarlijks budget	Extra budget nodig
Goud	Alle actielijnen en randvoorwaarden	€ 320.000,-	€ 190.000,-
Zilver+	Zilver + 1e stap randvoorwaarde B (verkennen en benutten mogelijkheden financieel en juridisch instrumentarium)	€ 145.000,- + € 20.000,- = (exclusief 30.000 voor handgeld laaghangend fruit overige actielijnen)	€ 65.000
Zilver	Actielijnen 1 (openbare ruimte) en 2 (bouw en gebiedsontwikkeling) in combinatie met randvoorwaarde A (duurzaam opdracht geven en inkopen):	€145.000,- (exclusief 30.000 voor handgeld laaghangend fruit overige actielijnen)	€ 45.000,-
Brons	Incidenteel circulair opdrachtgeven en inkopen bij bouw van infrastructuur in openbare ruimte en bij bouw van (eigen) vastgoed en gebiedsontwikkeling.	€ 100.000,- (exclusief € 30.000 voor handgeld laaghangend fruit overige actielijnen)	N.v.t.

BIJLAGE 1 - Europees -, landelijk - en regionaal Circulaire Economie beleid

Europees beleid

In 2020 heeft de EU als onderdeel van de EU Green Deal 2020 haar 'Circular Economy Action Plan 2020' gepubliceerd. Dit plan richt zich op het bereiken van klimaatneutraliteit en een ontkoppeling van economische groei en het gebruik van hulpbronnen. De verwachting is dat hierbij ongeveer 700.000 nieuwe banen gecreëerd worden. Het plan richt zich op elektronica, textiel, plastic, verpakkingen en voedsel. De regelgeving voor het uitbannen van plastic wegwerpartikelen in 2021 is een voorbeeld van de uitvoering.

De Europese Unie heeft al richtlijnen die uitgaan van een producentenverantwoordelijkheid voor de recycling van hun producten. Dit is vastgelegd voor o.a. producenten van auto's, banden, elektronica, verpakkingen en batterijen. Ook is er vanuit Europa een nieuwe norm: in 2035 moet 65% van al ons afval worden gerecycled.

Op 13 juni 2024 heeft de Europese raad de richtlijn aangenomen, gericht op de bevordering van de reparatie van goederen. Deze 'Reparatierichtlijn' verplicht de Europese lidstaten om uiterlijk tegen 31 juli 2026 een aantal maatregelen te nemen om reparatie, eerder dan het vroegtijdig weggooien van producten, te bevorderen.

In juli 2024 is een nieuwe Ecodesign for sustainable products (ESPR) verordening aangenomen die minimumeisen stelt aan de circulariteit, energieprestaties en andere duurzaamheidsaspecten van alle producten die op de Europese markt worden geleverd. De verordening biedt bovendien de mogelijkheid aan de Europese Commissie om bepaalde 'groene' minimumvereisten vast te stellen voor overheidsopdrachten die vallen onder de Europese aanbestedingsrichtlijnen.

Momenteel werkt de nieuwe Europese Commissie o.a. aan uitwerking van de ESPR, een nieuwe Circular Economy Act en een Clean Industrial Deal om (o.a.) goed functionerende markten voor recycling te scheppen.

Landelijk beleid

Het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 (NPCE) presenteert het nationale beleid voor de circulaire economie in Nederland. Het omvat meer dan 265 beleidsmaatregelen gericht op het verminderen, vervangen, hergebruiken en hoogwaardig verwerken van materialen en producten.

Dit programma is onderdeel van een bredere visie uit 2016, het Rijksbrede programma Nederland Circulair in 2050, dat schetst hoe de economie kan veranderen naar een duurzame, volledig circulaire economie tegen 2050, met als tussendoel in 2030, 50% minder gebruik van primaire grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel). Nederland wil in 2030 bovendien 55% reductie van CO₂-emissies realiseren.

In het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 is voor de volgende vijf prioritaire ketens een transitieagenda opgesteld:

1. Consumptiegoederen
2. Kunststoffen; bouw
3. Maakindustrie
4. Biomassa
5. Voedsel

Beleid voor kringlooplandbouw is opgenomen in de Visie Landbouw, Natuur en Voedsel.

Waar het beleid zich eerder vooral richtte op de achterkant van de keten, zijn in het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) nu meer maatregelen gericht op de voorkant (zoals circulair ontwerp) en in de gebruikersfase. De transitie naar een Circulaire Economie wordt bovendien in samenhang met de klimaat-, milieu- en biodiversiteitsopgave aangepakt. Zo versterken ze elkaar en dragen ze gezamenlijk bij aan een toekomstbestendig Nederland.

Het Nederlandse circulaire-economiebeleid is tot nu toe vooral gericht op vrijwilligheid en vrijblijvendheid. Om bovenstaande ambitie te realiseren zijn meer richtinggevende en dwingende maatregelen nodig. Het NPCE 2023-2030 zet daarom in op een mix van beprijsende, normerende en stimulerende maatregelen.

Er is een Circulaire Economie Wet in ontwikkeling en er komt een Circulair Materialenplan³¹, de opvolger van het landelijke afvalbeheerplan, dat een bindend kader gaat vormen ter stimulering van o.a. hoogwaardige verwerking van afval/grondstoffen, en producentenverantwoordelijkheid.

Beleid Provincie Noord- Holland

Provincie Noord-Holland is al jaren bezig met het inzetten op een Circulaire Economie door de 'Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025', gevolgd door de 'Uitvoeringsagenda duurzame en circulaire economie 2025-2028'. De provincie zet in de uitvoeringsagenda in op vier speerpunten: Duurzame en circulaire bedrijvigheid; Ruimte voor economie; Innovatie; Arbeidsmarkt en onderwijs.

De provincie wil de impact van de Circulaire Economie ook in de eigen organisatie vergroten. Dit doet zij o.a. door circulair in te kopen en aan te besteden, maar ook door circulaire aanleg, beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur. De provincie zet expliciet in op het versterken van de samenwerking met gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden (zoals circulaire initiatieven van organisaties of inwoners) om hun doelen te behalen.

³¹ Kamerbrief 19 dec.2023. Stand van zaken uitwerking Circulair Materialenplan (CMP), Staatssecretaris infrastructuur en waterstaat.

Regiogemeenten: BUCH werkorganisatie en gemeente Alkmaar

De gemeenten Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo richten zich op het creëren van een circulaire mindset en draagvlak bij zowel interne als externe partners. Als middel daarvoor gebruikt de gemeente de zogenaamde R-ladder met circulaire strategieën met een oplopende positieve milieu-impact.

Voor het beleid en uitvoeringsprogramma van de BUCH gemeenten is gekozen voor een focus op vier hoofdthema's:

1. Landbouw
2. Consumptiegoederen
3. Bouw en infrastructuur
4. Bedrijven

Gemeente Alkmaar richt zich op de volgende vier thema's:

1. Bedrijven
2. Bouw en infrastructuur
3. Consumptiegoederen
4. Voedsel & biomassa

Ook het verduurzamen van de eigen organisatie vindt de gemeente Alkmaar belangrijk. Voor bedrijven bevordert de gemeente circulaire uitvoering en versterkt ze netwerken die innovatie en duurzaamheid stimuleren. Gemeente Alkmaar streeft naar circulair bouwen door bouwgrondstoffen efficiënt in te zetten.

Op het gebied van consumptiegoederen zet de gemeente o.a. in op het verminderen van verspilling en op hoogwaardige producten. Voor voedsel en biomassa richt de gemeente zich op het minimaliseren van verspilling en het optimaal benutten van grondstoffen.

Ook in de regio West-Friesland wordt hard aan de weg getimmerd. Zo is hier de Circulaire deal voor circulair slopen samen met de provincie ontwikkeld.

BIJLAGE 2 - Vier ketens met hoge milieu-impact

Hieronder een overzicht van vier ketens met hoge milieu-impact uit het Nationale Programma Circulaire Economie:

